

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/182/147/93

ŚWIĘTA, ŚWIĘTA I ... BARBÓRKA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ 1993

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Kalendarz PRL-u obfitował w różne święta, obchodzone mniej lub bardziej uroczystie. Transformacja ustrojowa przyniosła ze sobą także zmiany w kalendarzu oficjalnych świąt. Każdy Polak miał i ma własny kalendarz dni ważnych, który w pewnym stopniu wiąże się z uroczystościami oficjalnymi. W listopadowym badaniu¹ spróbowaliśmy odtworzyć społeczną hierarchię ważności różnych świąt i rocznic.

W pytaniu świadomie pominięto święta *stricte* religijne. Część respondentów wymieniała je jednak spontanicznie posługując się kategorią "inne".

Niewątpliwie czas realizacji badania - w dniach obchodów Narodowego Święta Niepodległości i nieco ponad tydzień po Święcie Zmarłych - spowodował pewne zawyżenie wskazań tych świąt.

		CBOS
Które z poniższych świąt, rocznic są dla Pana(i) osobiście najważniejsze? Proszę wybrać nie więcej niż trzy odpowiedzi.		
1 listopada - Wszystkich Świętych - Święto Zmarłych	62%	
11 listopada - Narodowe Święto Niepodległości	37%	
3 Maja - Rocznica Konstytucji 3 Maja	31%	
1 czerwca - Dzień Dziecka	30%	
8 marca - Dzień Kobiet	30%	
1 września - rocznica wybuchu II wojny światowej	23%	
8 Maja - Dzień Zwycięstwa	18%	
4 grudnia - Barbórka	11%	
1 maja - Święto Pracy	10%	
1 sierpnia - rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego	7%	
13 grudnia - rocznica wprowadzenia stanu wojennego	5%	
22 lipca - rocznica uchwalenia Manifestu PKWN	2%	
Inne święto	15%	
Odpowiedzi uszeregowano według malejącego odsetka wskazań.		

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (41) zrealizowano w dniach 10-15 listopada 1993 roku na 1226-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Narodowe Święto Niepodległości, obchodzone 11 listopada, częściej wymieniali mężczyźni niż kobiety². Święto to częściej niż pozostali respondenci wskazywały także osoby deklarujące prawicowe poglądy polityczne oraz badani z wyższym wykształceniem.

Dzień Wszystkich Świętych jest także świętem kościelnym. Respondenci tym częściej wskazują go wśród dni dla nich najważniejszych, im częściej biorą udział w praktykach religijnych. Częstość wskazywania na ten dzień maleje wraz ze wzrostem wykształcenia badanych.

Pomijając dwa listopadowe święta - których aktualność być może wprowadziła zakłócenie w hierarchii - można powiedzieć, że dla Polaków zdecydowanie ważnym dniem jest 3 maja - Rocznica Konstytucji 3 Maja. Święto to przez kilkadziesiąt lat nie było oficjalnie obchodzone, a obecnie jest jednym z najważniejszych świąt państwowych. Pamiętać trzeba także o kryjącym się pod tą datą święcie Kościoła katolickiego, co zapewne nie jest bez znaczenia dla wielu respondentów. Wskazuje na to choćby fakt, że częściej niż pozostali badani wskazują na nie osoby przynajmniej raz w tygodniu uczestniczące w praktykach religijnych. Święto to częściej niż inni wskazywali też starsi badani oraz respondenci deklarujący prawicowe poglądy polityczne.

Identyczną liczbę wskazań z 3. maja uzyskał Dzień Dziecka i Dzień Kobiet - święta laickie, stanowiące część obyczajowości socjalistycznego państwa. Zaznaczyć trzeba, że święta te cieszą się o wiele większą popularnością niż do niedawna ważniejszy od nich propagandowo 1 maja, dodatkowo będący dniem wolnym od pracy. Jest to zapewne wynik ich neutralności politycznej i usankcjonowania jako tradycyjnych świąt ze sfery prywatnej (jak Dzień Matki czy Dzień Babci), podczas gdy Święto Pracy należało tylko do sfery publicznej. Oba te dni są świętami bardziej "kobięcymi" niż "męskimi", tzn. znacznie częściej wskazywane są przez kobiety niż przez mężczyzn. Dzień Kobiet częściej obchodzony jest w miejscowościach liczących

² Szczegółowe zróżnicowanie socjodemograficzne w tabeli aneksowej.

do 100 tysięcy mieszkańców, natomiast Dzień Dziecka jest świętem bardziej miejskim niż wiejskim³.

Dla około jednej piątej badanych jedne z najważniejszych dni w roku to rocznice rozpoczęcia i zakończenia II wojny światowej. Data wybuchu II wojny wydaje się jednak nieco ważniejszą rocznicą dla Polaków niż dzień jej zakończenia. Częstość wskazań 1 września rośnie wraz z wykształceniem badanych, natomiast maleje wraz z wiekiem. W przypadku Dnia Zwycięstwa zależności są odmienne - najczęściej wskazują go badani najstarsi i słabo wykształceni.

Rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego i rocznica wprowadzenia stanu wojennego uzyskały zbliżoną liczbę wskazań respondentów. Tę pierwszą najczęściej wymieniali mieszkańcy regionu środkowego, czyli województwa warszawskiego i ościennych. Częściej niż pozostali badani wskazywały na nią osoby w starszym wieku. Rocznicą wprowadzenia stanu wojennego była najczęstsza w odpowiedziach uczniów i studentów - w ich odczuciu jest to zapewne najważniejsze wydarzenie historyczne, jakiego byli świadkami.

Wśród najważniejszych świąt najrzadziej wskazywano dzień 22 lipca - nie tak dawno oficjalnie czczony jako Święto Odrodzenia Polski. Trzeba zaznaczyć, że w pytaniu nie użyto oficjalnej nazwy tego święta i datę tę określono tylko jako rocznicę uchwalenia Manifestu PKWN. Mogło to spowodować pewne zaniżenie wskazań. Częściej niż pozostałe osoby wskazywali tę datę badani w wieku powyżej 65 lat, mieszkańcy małych miast i respondenci deklarujący lewicowe poglądy polityczne.

Postrzeganie ważności różnych dat nie jest uwarunkowane tylko zróżnicowaniem cech społeczno-demograficznych, ale także zróżnicowaniem światopoglądowym badanych. Uwidaczniają się tu na przykład różnice polityczne w społeczeństwie związane z deklarowaną przynależnością do "Solidarności" przed 12 grudnia '81 lub do PZPR przed rokiem 1989 (tab. 1).

³ Porównaj komunikat CBOS: "Dzieci, rodzice, pieniądze", maj '93.

Tabela 1

w procenatch

Które z poniższych świąt, rocznic są dla Pana(i) osobiście najważniejsze? Proszę wybrać nie więcej niż trzy odpowiedzi.	Wskazania respondentów deklarujących przynależność do:	
	NSZZ "Solidarność" przed 12 XII 1981	PZPR przed 1989 r.
1 listopada	62	52
11 listopada	44	35
3 maja	43	22
1 czerwca	29	24
1 września	24	22
8 marca	21	29
8 maja	13	27
1 sierpnia	11	8
4 grudnia	9	14
1 maja	8	26
13 grudnia	8	3
22 lipca	-	6
Inne święto	13	18

Byli członkowie PZPR mają większą niż pozostali badani (a zwłaszcza badani deklarujący przynależność do NSZZ "Solidarność" przed 12 grudnia 1981 r.) skłonność do wskazywania wśród ważnych dla nich dat oficjalnych świąt PRL-u - 1 maja oraz 22 lipca, natomiast rzadziej wymieniają najważniejsze obecnie święta państwowe - 3 maja i 11 listopada. Badani deklarujący przynależność do PZPR przed 1989 rokiem częściej niż członkowie początkowej "Solidarności" wskazują także Dzień Kobiet i Barbórkę.

Barbórka

Dzień Górnika jako najważniejsze dla siebie święto wymieniła co dziesiąta ankietowana osoba. Przez wiele lat dzień ten urastał do rangi święta państwowego - sławiącego trud ludzi zapewniających swoją pracą powodzenie całemu krajowi. Obecnie obchody "Barbórki" wydają się tracić swoją oficjalną ogólnopolską rangę.

Jednakże - jak pokazują wyniki badań - praca górnika znajduje nadal duże uznanie znacznej części społeczeństwa, również osób nie związanych bezpośrednio z przemysłem wydobywczym.

Oczywiście w regionach górniczych częstość wskazań tego święta jest największa - jedna trzecia badanych uznających "Barbórkę" za jedno ze swoich najważniejszych świąt to mieszkańcy Górnego Śląska. Natomiast w województwach typowo rolniczych (białostockie, suwalskie, łomżyńskie) wskazań jest najmniej.

"Barbórka" jest jednym z najważniejszych świąt dla 26% badanych mieszkańców województwa katowickiego. Niewiele rzadziej (19%) wskazywana była także w województwie piotrkowskim (kopalnie węgla brunatnego w okolicach Bełchatowa), tarnowskim oraz pozostałych regionach, w których odbywa się wydobycie różnych surowców⁴.

Na ważność Dnia Górnika częściej od pozostałych badanych wskazują respondenci deklarujący lewicowe poglądy polityczne, a także nieuczestniczenie w praktykach religijnych. Natomiast sporadycznie "Barbórkę" wskazują rolnicy.

⁴ Zob. tabele aneksowe.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Które z poniższych świąt, rocznic są dla Pana(i) osobiście najważniejsze? Proszę wybrać nie więcej niż trzy odpowiedzi.

(%)

	8 marca	1 maja	3 maja	8 maja	1 czerwca	22 lipca	1 sierpnia
Ogółem	30	10	31	18	30	2	7
Płeć							
Mężczyźni	25	12	35	19	23	2	10
Kobiety	34	8	27	18	37	2	4
Wiek							
do 24 lat	51	10	19	22	34	0	3
25-34	32	7	28	16	43	2	6
35-44	30	11	23	14	37	1	7
45-54	28	12	34	16	31	3	7
55-64	21	11	43	20	16	2	9
65 lat i więcej	23	12	41	27	11	4	9
Miejsce zamieszkania							
Wieś	33	11	33	19	25	1	4
Miasto do 20 tys.	33	14	28	23	28	4	7
od 21 do 100 tys.	33	11	27	16	36	3	5
101-500 tys.	23	10	26	19	31	2	8
501 tys.i więcej mieszk.	23	6	37	15	37	2	15
Region							
Północny	27	9	23	17	39	2	3
Zachodni	32	13	33	15	31	3	8
Środkowozachodni	28	10	38	25	29	0	6
Środkowy	31	11	27	16	36	3	11
Wschodni	32	11	28	28	23	2	8
Południowo-wschodni	28	5	44	13	23	2	7
Południowo-zachodni	32	14	23	15	29	2	5
Wykształcenie							
Podstawowe	30	13	33	22	22	2	5
Zasadnicze zawodowe	37	10	26	17	41	3	5
Średnie	27	9	31	17	31	2	10
Wyższe	14	7	42	9	28	1	14
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	21	6	32	6	31	2	14
Prac.umysł.niż.szczebła	31	9	30	20	35	1	5
Pracownicy fiz.- umysł.	27	14	19	28	39	3	13
Robotnicy wykwalifikowani	29	13	24	14	34	1	8
Robotnicy niewykwalifik.	36	16	20	21	40	2	4
Rolnicy	34	9	35	18	26	1	2
Prywatni przedsiębiorcy	27	3	32	17	41	0	3
Bierni zawodowo							
Renciści i emeryci	22	10	42	22	18	3	10
Uczniowie i studenci	46	6	9	23	31	0	1
Bezrobotni	47	13	23	18	32	3	3
Gospodynie domowe i inni	40	10	32	8	46	0	3
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 500 tys.zł	24	11	42	14	38	1	2
500 tys. - 999 tys.	40	8	33	17	29	1	9
1000 tys. - 1499 tys.	33	11	31	20	28	3	4
1500 tys. - 1999 tys.	30	14	24	22	31	2	6
2000 tys. i powyżej	19	9	34	16	30	2	10
Ocena własnych war. mater.							
Złe	33	11	34	16	31	1	7
Średnie	27	11	28	21	28	3	6
Dobre	27	6	29	16	38	2	9
Zainteresowanie polityką							
Duże	18	12	34	22	25	3	15
Średnie	29	11	33	17	30	2	7
Małe lub żadne	35	9	27	18	32	2	4
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	29	0	48	17	30	2	5
Raz w tygodniu	31	10	31	17	31	2	8
Kilka razy w roku	29	9	27	21	31	3	4
W ogóle nie uczestniczy	26	19	29	17	25	3	11
Poglądy polityczne							
Lewica	30	18	29	27	29	4	8
Centrum	33	8	30	20	32	2	7
Prawica	22	4	45	14	27	0	10
Trudno powiedzieć	33	12	21	10	32	2	3

Tabela 1 (cd.)

	1 września	1 listopada	11 listopada	4 grudnia	13 grudnia	Inne święto	Liczba osób
Ogółem	23	62	37	11	5	15	1223
Płeć							
Mężczyźni	22	57	42	9	5	15	608
Kobiety	24	68	32	12	4	14	615
Wiek							
do 24 lat	28	50	36	13	4	12	127
25-34	22	60	29	12	6	16	216
35-44	24	64	36	14	5	14	312
45-54	24	65	38	5	6	13	222
55-64	21	64	45	11	2	18	179
65 lat i więcej	19	66	40	8	5	15	167
Miejsce zamieszkania							
Wieś	21	69	36	10	4	16	477
Miasto do 20 tys.	19	61	46	5	0	22	129
od 21 do 100 tys.	22	67	34	12	5	15	235
101-500 tys.	32	51	35	13	7	8	182
501 tys. i więcej mieszk.	24	52	40	13	7	14	200
Region							
Północny	22	61	35	7	2	19	157
Zachodni	17	59	35	13	3	20	116
Środkowozachodni	26	56	43	6	4	16	177
Środkowy	20	63	36	10	4	17	221
Wschodni	31	67	38	5	3	4	144
Południowo-wschodni	18	70	45	7	6	15	192
Południowo-zachodni	26	59	28	24	10	12	215
Wykształcenie							
Podstawowe	18	65	37	11	5	15	446
Zasadnicze zawodowe	24	64	27	9	5	14	321
Średnie	26	60	40	13	5	14	360
Wyższe	28	53	59	7	4	16	96
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	30	55	54	10	4	19	83
Prac. umysł. niż. szczebla	27	60	42	11	5	13	106
Pracownicy fiz. - umysł.	24	56	41	11	6	10	70
Robotnicy wykwalifikowani	23	69	31	10	8	14	145
Robotnicy niewykwalifik.	27	58	27	13	3	14	77
Rolnicy	17	81	37	3	4	17	94
Prywatni przedsiębiorcy	34	46	40	12	5	16	53
Bierni zawodowo							
Renciści i emeryci	19	62	40	9	4	17	361
Uczniowie i studenci	20	44	49	13	11	14	42
Bezrobotni	32	58	27	12	5	9	96
Gospodynie domowe i inni	14	71	23	20	1	14	93
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 500 tys. zł	21	71	33	9	9	15	52
500 tys. - 999 tys.	21	66	33	11	6	13	257
1000 tys. - 1499 tys.	23	67	35	8	4	13	333
1500 tys. - 1999 tys.	23	54	38	14	4	17	228
2000 tys. i powyżej	26	61	41	12	4	16	323
Ocena własnych war. mater.							
Złe	19	66	34	10	5	14	509
Średnie	25	59	39	10	6	16	575
Dobre	24	60	39	14	1	15	137
Zainteresowanie polityką							
Duże	26	57	41	7	10	12	148
Średnie	24	61	42	10	4	13	586
Małe lub żadne	21	65	29	12	4	18	488
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	13	77	38	9	7	18	72
Raz w tygodniu	22	66	39	10	4	13	703
Kilka razy w roku	26	59	35	10	4	18	316
W ogóle nie uczestniczy	27	42	29	16	12	13	131
Poglądy polityczne							
Lewica	25	61	32	12	2	10	299
Centrum	25	65	34	10	6	14	381
Prawica	21	50	54	8	8	17	270
Trudno powiedzieć	19	71	30	11	4	20	273